Review

Effective Factors on Improving Educational Quality Management Approach in Medical Science Education

Neda Esmaeili[1], Ali Golafshani[2*], Maryam Khavan [2]

1. Assistant Professor and Faculty Member of Islamic Azad University, Qaemshahr Branch, Iran.
2. Phd. of Higher Education Management, the Human Sciences Faculty, Sari Branch Islamic Azad University, Sari, Iran.
*. Corresponding Author: E-mail: adel.golafshani58@gmail.com

(Received 26 May 2019; Accepted 11 July 2019)

Abstract

With the rapid growth of health and medical sciences, the use of methods to achieve goals is an indispensable necessity. Educational quality management is an efficient approach to the productivity of medical universities. Therefore, the purpose of this study was to investigate the factors affecting the approach to improving educational quality management. In this review study, the Persian and English articles in the databases of Google Scholar, ProQuest Elsevier, Pubmed, ISI, Iran Medex, Scopus, 1990–2018 were used. Articles were searched using the keywords of Persian and English articles based on the keywords; Organizational Excellence, Innovative, Medical Education Organizational Excellence. The search resulted in 156 articles, out of 121 articles after title and abstract screening, 45 articles after study abstract and 47 articles after full text review were excluded and finally, 29 articles met the inclusion criteria.
The results showed that various factors such as environmental, human, social, economic and other factors affect on the quality of education. To control the factors, proper management should be used and managers' ability to achieve academic goals and optimal management is a necessity.

Keywords: Puberty, Adolescence, Interventions, Autism spectrum disorder.

Clin Exc 2019; 9(1-10) (Persian).

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

تعالی بالینی
آموزش- پژوهش
دوره نهم شماره ۲(۱۰-۱)

عوامل مؤثر بر رویکرد بهبود مدیریت کیفیت آموزشی در آموزش علوم پزشکی

ندا اسماعیلی[۱]، علی گل‌افشانی[۲*]، مریم کاوان[۲]

چکیده

با رشد سریع علوم بهداشتی و پزشکی به‌کارگیری روش‌های دستیابی به اهداف یک ضرورت مسلم عصر حاضر می‌باشد. مدیریت کیفیت آموزشی یک رویکرد کارآمد در بهره‌وری سازمانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی است. بنابراین هدف مطالعه، بررسی عوامل مؤثر بر رویکرد بهبود مدیریت کیفیت آموزشی در آموزش علوم پزشکی است.

در این مطالعه مروری، از مقاله‌های فارسی و انگلیسی موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی Google Scholar, ProQuest Elsevier, Pubmed, ISI ,Iran Medex, Scopus در محدوده سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۹۰ استفاده شد. جستجوی مقاله‌ها با استفاده از کلیدواژه‌های جستجوی مقالات فارسی و انگلیسی براساس کلیدواژه‌های؛ کیفیت آموزشی، مدیریت کیفیت آموزشی و معادل انگلیسی آن‌ها؛ Organizational Excellence, Innovative, Medical Education Organizational Excellence انجام گردید. در نتیجه جستجو، تعداد ۱۵۶ مقاله به دست آمد و از بین ۱۲۱ مقاله پس از غربالگری عنوان و چکیده، ۴۵ مقاله پس از مطالعه چکیده و ۴۷ مقاله پس از بررسی متن کامل مقالات کنار گذاشته شدند و در نهایت ۲۹ مقاله واجد معیارهای ورود به مطالعه شناخته شد.

یافته‌های استخراج‌شده از مطالعات نشان داد که عوامل مختلف و متنوع مانند عوامل محیطی، انسانی، اجتماعی، اقتصادی و ... بر کیفیت آموزشی اثرگذار می‌باشد که نشان می‌دهد برای کنترل عوامل بایستی از مدیریت صحیح بهره برد و توانمندی مدیران در دستیابی به اهداف دانشگاهی و مدیریت بهینه یک ضرورت مسلم می‌باشد.

بنابراین به‌کارگیری مدیران آگاه و توانمند جهت کنترل عوامل مؤثر و هدایت علل در راستای اهداف غایی سازمانی مناسب می‌باشد زیرا به علت تنوع عوامل اثرگذار بر کیفیت آموزشی بدون هدایت و کنترل علل نمی‌توان به ارتقاء دست‌یافت و سازمانی‌های حیاتی همانند دانشگاه‌های علوم پزشکی نسبت به سایر سازمان‌ها به علت مأموریت و رسالت مهم خود در برابر سلامت جامعه نیازمند مدیریت کارآمد آموزشی می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: مدیریت آموزشی، مدیریت کیفیت آموزشی، کیفیت آموزشی، آموزش علوم پزشکی.

مقدمه

در عصر حاضر شگردهای آموزشی بر عملکرد سازمانی تأثیر عظیمی گذاشته است یکی از شگردهای آموزشی ارتقاء کیفی آموزشی است که منجر به بهره‌وری سازمانی، دستیابی به اهداف سازمانی و رضایت مشتریان می‌گردد. اگر کیفیت مراکز آموزش عالی مطلوب نباشد آینده علمی و پژوهشی کشور اطمینان‌بخش نخواهد بود.

۱. استادیار و عضو هیئت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائم‌شهر، قائم‌شهر، ایران.
۲. دانش آموخته دکتری تخصصی مدیریت آموزش عالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران.
* نویسنده مسئول: دانشگاه علوم پزشکی مازندران، مجتمع پیامبر اعظم، دانشکده پزشکی
E-mail: adel.golafshani58@gmail.com

تاریخ دریافت:۱۳۹۸/۳/۵ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۸/۶/۱۷ تاریخ پذیرش:۱۳۹۸/۶/۲۴

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

کیفیت پایین آموزش منجر به تربیت نیروی انسانی بی‌کیفیت و فاقد توان علمی و تخصصی می‌شود و در نتیجه اهداف برنامه‌های رشد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور که متکی بر نیروی انسانی ماهر می‌باشد محقق نمی‌شود و این عامل نقش و اعتبار وجودی مراکز آموزشی را زیر سؤال خواهد برد(۱)، امروزه کیفیت مرز بین موفقیت و شکست در آموزش را تعیین می‌کند. بهترین سازمان‌ها(خصوصی و دولتی) آن‌هایی هستند که کیفیت را درک می‌کنند و اسرار آن را می‌دانند(۲). ازآنجایی‌که کیفیت محصول و خدمات در هر کشور براساس نحوه تفکر، عمل و تصمیم‌گیری مدیران، معلمان، اقتصاددانان، مهندسان و سایر گروه‌های تحصیل‌کرده اجتماع شکل می‌گیرد، می‌توان کیفیت آموزش را عامل کلیدی در رقابت پنهان بین کشورها دانست(۳) از طرف دیگر دگرگونی‌های اجتماعی و اقتصادی مداوم به سمت جامعه‌ی دانش‌محور، تأثیر عمیقی بر مؤسسات آموزشی و فرآیندهای یادگیری دارد(۴) و با توجه به اینکه دانش گران امروز، سرمایه‌داران جدید و صاحبان ابزار تولید محسوب می‌شوند(۵). باید برخوردار از دانش و مهارت‌های مؤثر و حیاتی برای بقا و توسعه‌ی فردی و سازمانی باشند(۶) و این امر امکان‌پذیر نخواهد بود مگر با افزایش کیفی مدیریت آموزشی در سازمان‌ها.

کیفیت تعاریف مختلفی دارد اما مفهوم کاربردی آن در آموزش، تفاوت بین موفقیت و شکست را گویند(۷)، ضمن اینکه کیفیت مفهومی نسبی است و تابع عوامل مختلفی هست که در بروز چگونگی عملکرد مؤثر می‌باشند(۸).

هدف برنامه ریزان از مطرح کردن مسئله کیفیت را آگاهی از میزان موفقیت‌های نظام آموزشی در راه عملی ساختن اهداف خود، شناسایی و رفع موانع و مشکلات احتمالی موجود بر سر راه آن‌ها و سرانجام، یافتن راه‌هایی که منجر به تحقق هرچه بیشتر و بهتر اهداف آن‌ها می‌شود، می‌دانند(۹) و برای دستیابی به کیفیت مطلوب از نگاه صاحب‌نظران نیاز به ارزیابی است زیرا اطلاعات حاصل از ارزیابی بازخوردی برای برنامه ریزان و مدیران فراهم می‌کند که اساس اتخاذ تصمیمات آگاهانه برای بهبود کیفیت آموزش و برنامه‌های آموزشی می‌باشد. توجه به کیفیت نظام آموزش عالی در عصر رقابتی امروزی بقای این نظام را تضمین می‌کند چرا که در این عصر، نظامی به حیات خود ادامه می‌دهد که خدمات بهتر و با کیفیتی را ارائه دهد(۱).

روش‌های متعددی برای ارزیابی کیفی و بهبود کیفیت در سازمان‌ها وجود دارد(۱۰) مدل‌های مختلفی ارائه‌شده است اما بایستی بر این امر واقف بود که مدل‌ها و الگوها بدون شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقاء کیفی امکان اجرایی ندارند زیرا کیفیت در آموزش یک مفهوم پیچیده و چندوجهی است(۱۱) و شناسایی عناصر کیفیت و تعیین قطعی تأثیرگذاری این عوامل، غیرممکن است(۸). کما اینکه گاهی در مرحله اجرایی تعریف جامعی از آن وجود ندارد و فقدان یک تعریف مناسب برای کیفیت احساس می‌شود. در نتیجه توافقی درباره بهترین روش برای اندازه‌گیری کیفیت سرویس‌دهی تاکنون وجود ندارد(۱۱). هرکسی منافعی در آموزش دارد(فراگیران، دولت، کارکنان، اعضا هیئت‌علمی و ...) دیدگاه ویژه‌ای درباره کیفیت دارند که این دیدگاه وابسته به نیازهای خاص آن‌ها است(۱۲). بااین‌وجود اهمیت کیفیت آموزشی جهت ارتقاء توانمندی سازمانی در راستای دستیابی به اهداف بسیار حائز اهمیت می‌باشد به واقع الگوی راه در رویکرد دستیابی به اهداف غایی سازمان است. اما برای ایجاد تغییر یا تحول در سازمان باید تحول در مدیریت ایجاد کرد و برای تحول در نظام مدیریت باید شرایطی ایجاد شود که سازمان‌ها از درون برای تحقق کیفیت اقدام نمایند. به‌عبارت‌دیگر قیام برای پاسخگویی به نیازها و انتظارات مردم یک ارزش تلقی شود. در این صورت سازمان‌ها نه براساس یک دستور اداری بلکه براساس یک ضرورت انکارناپذیر درون‌سازمانی به پذیرش و ارجاع یک فلسفه مدیریتی اقدام کنند(۱۳).

با توجه به اینکه آموزش علوم پزشکی نیز همانند آموزش عالی نیازمند رشد و تغییر در راستای الگوهای کیفی آموزش می‌باشد و البته آموزش علوم پزشکی به دلایلی

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

همانند؛ آموزش بیش از اندازه‌ی نیروهای متخصص، تمرکز بیش از اندازه بر درمان به‌جای آموزش، عدم‌کفایت آموزش‌ها در زمینه‌ی اخلاق پزشکی، تحول در علوم اجتماعی و رفتاری و نهایتاً مراقبت از بیماران مورد انتقاد می‌باشد(۱۴) و البته توجه به کیفیت در سازمان‌های خدماتی و به‌ویژه دانشگاه‌ها، نه‌تنها مهم بلکه حیاتی است و این اهمیت در دانشگاه‌های علوم پزشکی نیز به دلیل ماهیت متفاوت خدمات بیشتر احساس می‌شود(۱۵). ضمن اینکه مطالعات اندکی در راستای کیفی‌سازی آموزش علوم پزشکی در ایران صورت گرفته است مطالعه حاضر با هدف عوامل مؤثر بر رویکرد بهبود مدیریت کیفیت آموزشی در آموزش علوم پزشکی ارائه‌شده است تا بتواند سهم اندکی در جهت ارتقاء کیفی، اصلاح برنامه‌ریزی‌های آموزشی مؤثر بر سلامت داشته باشند.

روش کار

مطالعه حاضر از نوع مروری می‌باشد که از طریق جستجو در پایگاه اطلاعاتی Google Scholar, ProQuest, Elsevier, Pubmed, Iran Medex, Scopus در محدوده سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۹۰ صورت گرفته است جستجوی مقالات فارسی و انگلیسی براساس کلیدواژه‌های؛ کیفیت آموزشی، مدیریت کیفیت آموزشی و معادل انگلیسی آن‌ها؛ Educational Quality, Educational Quality Management انجام گردید. تعداد ۱۵۶ مقاله به دست آمد و از بین ۱۲۱ مقاله پس از غربالگری عنوان و چکیده، ۴۵ مقاله پس از مطالعه چکیده و ۴۷ مقاله پس از بررسی متن کامل مقالات کنار گذاشته شدند و در نهایت ۲۹ مقاله واجد معیارهای ورود به مطالعه بر مبنای ارتباط موضوعی با هدف مطالعه و در راستای مدیریت کیفیت آموزشی انتخاب‌شده‌اند.

یافته‌ها

عوامل متعددی بر روند کیفیت آموزشی در دانشگاه و مؤسسات آموزشی در دنیا اثرگذار است که در جدول شماره یک، مطالعات و عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت کیفیت براساس یافته مطالعات اشاره‌شده است.

بحث

آموزش عالی کشور نیازمند یک چارچوب نظری ارتقای کیفی است، که بایستی براساس مطالعه، نقد و تحلیل نظریه‌های مدون حوزه تخصصی جهانی با توجه به شرایط ارزشی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور تدوین گردد(۱۶) و به‌واقع نیازمند کار عملی بیشتر جهت ارتقای کیفی است(۱۷)، دانشگاه‌های علوم پزشکی نیز به‌شدت نیازمند بهبود کیفیت آموزش علوم بهداشتی و پزشکی می‌باشند. در همین راستا، کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله دغدغه‌هایی است که همیشه نظام‌های دانشگاهی برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند(۱۸)، به‌طوری‌که در سال‌های اخیر مسئله کیفیت آموزشی از مباحث مهم و قابل‌توجه در نظام‌های آموزشی شده است. نگاهی به تحولات نظام آموزشی در دو دهه گذشته از نظر جمعیت دانشجویی حاکی از رشد کمی و عدم توجه به کیفیت دانشگاه‌ها و بهبود ارتقاء آن است. بهبود و ارتقای کیفیت آموزشی مستلزم یک سازوکار مناسب و بهینه می‌باشد(۱۹) و ازآنجایی‌که ارتقاء کیفیت در عرصه سلامت جامعه منوط به ارتقای کیفیت آموزش پزشکی می‌باشد، کمیته کشوری ارتقاء کیفیت از سال ۱۳۷۷ برای ایجاد تحول در نظام مدیریت آموزش علوم پزشکی در وزارت بهداشت و درمان آموزش پزشکی تشکیل‌شده است(۲۰).

تعاریف، تئوری، الگوهای مختلف و متنوعی در راستای مدیریت کیفیت آموزشی در دنیا وجود دارد کما اینکه هدف مشترک همه این موارد فرآیند رشد و ارتقاء سطح آموزش در مؤسسات، دانشگاه‌ها و جامعه می‌باشد و به‌واقع پاسخگوی نیازهای اجتماعی معین در یک نقطه زمانی و مکانی خاص باشد(۲۱)، پس در بهره‌گیری مدیریت کیفیت آموزشی بایستی موقعیت مکانی، زمانی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ... را لحاظ نمود تا بتوان به نتیجه مطلوب دست داد ضمن اینکه بایستی به این امر

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

واقف بود که کیفیت آموزش عالی امری پویا و دارای ابعاد متعددی است که دائماً در حال تغییر می‌باشد(۱۹). با در نظر گرفتن این دو طیف می‌توان ابعاد وسیع کیفیت آموزشی را درک نمود و با این امر پویا به موفقیت‌های فردی و سازمانی مداوم و نظام‌مند دست‌یافت. بر این اساس شناسایی عواملی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر اداره سازمانی جهت بهبود مدیریت کیفیت آموزشی تأثیر می‌گذارد حائز اهمیت است. به‌طوری‌که اداره سازمانی بدون مدیریت صحیح امکان‌پذیر نمی‌باشد و ارتقاء کیفی آموزشی یک ضرورت اساسی در سیستم‌های آموزشی می‌باشد و رسیدن به آن مستلزم مدیریت آگاه و حساس به مسائل جاری و اعضا هیئت‌علمی آن دارد(۲۲).

با توجه به یافته‌ها مطالعات عوامل بی‌شماری بر کیفیت آموزشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی اثرگذار است اما همگی این عوامل بدون یک مدیریت صحیح قابل‌کنترل و هدایت نمی‌باشد. مدیریت کیفیت آموزشی بر تمامی عوامل مؤثر که در مطالعات مختلف اشاره‌شده، احاطه دارد. برای بهبود کیفیت آموزشی در سازمان نیازمند توانمندی مدیران می‌باشد.

مدیران بایستی توانمندهایی داشته باشند که بر مدیریت بهبود کیفیت آموزش تأثیر بگذارند، بهبود عملکرد فردی، مدیریت یادگیری خویشتن، برخورداری از قدرت در برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و هدایت صحیح و مطلوب یادگیری، سواد اطلاعاتی، مهارت ادراکی، مهارت خلاقانه، مهارت مشارکتی، هوشیاری دانشی، حضور در شبکه‌های همیاران دانشی، مهارت کاوشگری، ... (۲۳, ۲۴)

برخی از ویژگی‌های و توانمندی‌های لازم برای مدیریت می‌باشد و البته برای نهادینه کردن مدیریت بایستی فرهنگ‌سازمانی تغییر کند، در غیر این صورت هر اقدامی سطحی و بی‌اساس می‌باشد(۲۵).

گرچه عوامل زیادی در فرایند افزایش کیفیت آموزش در بدنه علوم پزشکی تأثیرگذار می‌باشد و سازمان‌ها و اشخاص دلایل مختلفی برای به‌کارگیری مدیریت کیفیت دارند، بااین‌حال تمام نتایج تحقیقات انجام‌شده در کشورهای مختلف بیانگر این واقعیت است که نمی‌توان با قاطعیت، عامل خاصی را بر کیفیت و بهبود آن مؤثر دانست. کیفیت آموزشی، مفهوم پیچیده و تام است و ابعاد مختلفی را دربرمی گیرد که نمی‌توان تمامی آن‌ها را برای همیشه شناسایی کرد(۲۶) اما با مدیریت صحیح در ارتقاء کیفیت آموزشی می‌توان بر بسیاری از عوامل بازدارنده غلبه کرد زیرا اولین و اساسی‌ترین گام در مراحل اجرای مدیریت کیفیت جامع در آموزش علوم پزشکی، مدیران آموزشی هستند که مسئولیت برنامه‌ریزی، اجرا، ارزشیابی و اقدامات اصلاحی را برعهده دارند(۲۷) بنابراین در دانشگاه‌های علوم پزشکی به غیر فراگیران، کارکنان و آموزش‌دهندگان مدیران نقش بسزایی در کیفی‌سازی آموزش دارند زیرا فراهم‌سازی بستر جهت اجرای بهینه آموزش خود یک مسئولیت خطیر مدیریتی است.

نتیجه‌گیری

نظر به اینکه تمامی اصول بهبود کیفیت آموزشی در راستای تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های صحیح و کارآمد بنا شده است بایستی در دانشگاه‌ها خصوصاً دانشگاه‌های علوم پزشکی از برنامه‌ریزی‌های مطلوب، مؤثر و بروز بهره برد زیرا علوم بهداشتی و پزشکی به‌شدت در حال تغییرات سریع و به‌روز می‌باشد و نیازمند برنامه‌ریزی بر مبنای بهبود کیفیت است.

فراهم‌سازی بستری جهت ارتقاء کیفیت آموزشی از پایین‌ترین سطح آموزش تا عالی‌ترین سطح آموزش، توجه به ارتقای کیفی آموزشی در مقاطع مختلف(کارشناسی، ارشد، دکترا، تخصص، فوق تخصص)، ایجاد کارگاه‌های آموزشی کیفی سازی آموزش بدو استخدام برای اعضا هیئت‌علمی نوپا، تولید بسته‌های آموزشی الکترونیکی قابل‌دسترس با رویکرد افزایش بهره‌وری آموزشی در راستای کیفی سازی آموزش، برگزاری کارگاه‌های آموزشی مداوم جهت شناسایی مفاهیم عینی آموزش علوم پزشکی، در اختیار نهادن خدمات آموزشی مؤثر بر ارتقاء کیفی آموزش جهت اعضا هیئت‌علمی، آموزش مداوم به کارکنان و کادر آموزشی درگیر فرآیند آموزشی در سطوح

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

دانشکده‌ها، تصحیح کوریکولوم‌های آموزشی، برنامه‌ریزی‌های صحیح آموزشی، در دسترس بودن منابع علمی، بروز بودن منابع علمی، شایستگی منابع انسانی، سبک مدیریتی بالادستی، ارتقاء عوامل انگیزشی منابع انسانی، به‌کارگیری روش‌های کارآمد در آموزش فراگیران و ... می‌تواند عوامل مؤثر بر ارتقاء سطح کیفی آموزش در دانشکده‌ها، دانشگاه‌های علوم پزشکی باشد.

جدول شماره ۱: متغیرهای مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش از دیدگاه پژوهشگران

ردیف	نام محقق	سال مطالعه	متغیرهای مؤثر بر بهبود کیفیت
۱.	(۲۸)	۲۰۱۵	استفاده از فناوری اطلاعات، تخصص مدرسین، مهارت تدریس، محتوای برنامه درسی، تعداد فراگیران
۲.	دوریسوا و همکاران(۲۹)	۲۰۱۵	ارزیابی مدرسین، ویژگی مدرسین
۳.	حمیتی و همکاران(۳۰)	۲۰۱۵	ادغام فناوری در فرآیند آموزش و تدریس
۴.	طبرسی و همکاران(۱۹)	۲۰۱۲	برنامه‌های آموزشی، توانایی تعامل یاد دهنده، توانایی مشاوره و راهنمایی به یادگیرنده، در دسترس و بروز بودن منابع علمی، ساختار سازمانی، سبک مدیریت آموزشی، نظام اداری، انگیزش کارکنان، کاربرد سیستم اطلاعاتی نوین
۵.	دمرچیلی و همکاران(۳۱)	۲۰۱۱	به ترتیب عوامل مرتبط با اساتید، دانشجو، محتوا و تجهیزات آموزشی
۶.	لگچویچ(۳۲)	۲۰۰۹	انتظارات و ادراکات دانشجویان در پنج بعد خدمات آموزشی(تضمین، پاسخگویی، همدلی، قابلیت اطمینان، شرایط فیزیکی و ملموس)
۷.	تنسیدو و همکاران(۳۳)	۲۰۰۷	مکان، خدمات کتابخانه‌ای، توانمندی اعضا هیئت‌علمی، تسهیلات، خدمات اداری، زیرساخت‌ها
۸.	لوماس(۳۴)	۲۰۰۴	فرهنگ کیفیت، اهمیت آموزش، کیفیت بالای مربیان جدید ، رشد حرفه‌ای مستمر آن‌ها، بررسی دقیق تدریس اساتید، توسعه رهبران تحولی
۹.	لاگروسن و همکاران(۳۵)	۲۰۰۴	همکاری جمعی، اطلاعات و پاسخگویی، موضوعات درسی پیشنهادی، تسهیلات دانشگاه، فعالیت‌های مربوط به تدریس، ارزیابی‌های درونی، ارزیابی‌های بیرونی، تسهیلات رایانه‌ای، همکاری و مقایسه عوامل پس از مطالعه و منابع کتابخانه‌ای.
۱۰.	نیومن(۳۶)	۲۰۰۳	نحوه تدریس
۱۱.	کلز(۳۷)	۱۹۹۰	ایجاد و گسترش برنامه‌ریزی در قلمرو شاخص‌های عملکردی در آموزش
۱۲.	خورشید(۳۸)	۱۳۹۳	ویژگی‌های فردی دانشجویان، عوامل مرتبط با با پشتیبانی نهادی، عوامل مرتبط با حمایت خانواده، آگاهی دانشجویان و دسترسی به منابع یادگیری
۱۳.	غنچی و همکاران(۳۹)	۱۳۹۳	همدلی استادان، دسترسی به استادان، امکانات اداری- آموزشی و مهارت تدریس
۱۴.	آذر و همکاران(۴۰)	۱۳۹۲	به‌روزرسانی محتوا، برنامه درسی، کیفیت اعضا هیئت‌علمی، کیفیت آموزش و پژوهش، سرانه پژوهش‌های کاربردی، منابع مالی و امکانات، منابع مالی و امکانات، سرانه تولیدات هیئت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی، نسبت اعضا هیئت‌علمی تمام‌وقت، نظام آموزشی، توزیع متناسب آموزش، تعداد دانشجویان، عملکرد دانشجویان، تعداد فارغ‌التحصیلان توانمند، نسبت فارغ‌التحصیلان شاغل، تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان
۱۵.	ترک‌زاده و همکاران(۴۱)	۱۳۹۱	نحوه تدریس
۱۶.	شفیع‌زاده(۴۲)	۱۳۹۱	امکانات آموزشی
۱۷.	شهرکی پور(۴۳)	۱۳۹۱	تجهیز کلاس به فناوری نوین، اجرای پژوهشی، تغیر محتوای آموزشی، تدریس استادان و توسعه حرفه‌ای
۱۸.	غنچی و همکاران(۴۴)	۱۳۹۱	منابع مالی و امکانات، عوامل سازمانی، نفوذ و رهبری، برنامه‌ریزی و کنترل
۱۹.	یمنی دوزی و همکاران(۴۵)	۱۳۹۰	برنامه درسی
۲۰.	فعلی و همکاران(۴۶)	۱۳۹۰	کیفیت خدمات آموزشی به دانشجویان
۲۱.	آقایی و همکاران(۴۷)	۱۳۹۰	عامل دانشجویان، فرآیند یاددهی-یادگیری، دانشکده و گروه‌های آموزشی، امکانات و تجهیزات آموزشی
۲۲.	شریف زاد و همکاران(۴۸)	۱۳۹۰	فعالیت و عملکرد اعضا هیئت‌علمی و دانشجویان، امکانات، زیرساخت و امور پشتیبانی، محتوا، روش‌های آموزشی، برنامه درسی، کیفیت نهادی
۲۳.	بریمانی و همکاران(۱۷)	۱۳۹۰	وضعیت دانشجویان، روش تدریس اعضا هیئت‌علمی، وضعیت اعضا هیئت‌علمی، تجهیزات و امکانات دانشگاه، سازمان‌دهی محتوای آموزشی
۲۴.	صفا و همکاران(۴۹)	۱۳۸۷	عامل مدرس(روش تدریس)، هدف(محتوای آموزشی)، فضا و امکانات آموزشی و مدیریت آموزشی
۲۵.	فراست خواه (۵۰)	۱۳۸۷	تنوع منابع مالی، توسعه زیرساخت‌های لازم برای یادگیری از راه دور و الکترونیکی، توسعه کیفیت نظام سنجش و پذیرش، کیفیت منابع انسانی و هیئت‌علمی، نهادینه شدن ارزشیابی و اعتباربخشی، رقابتی شدن آموزش عالی، تعامل سه‌جانبه دانشگاه، بنگاه و دولت
۲۶.	یمنی دوزی سرخابی و همکاران(۵۱)	۱۳۸۷	استفاده از ملاک‌های ورد عمل در گزینش اعضا هیئت‌علمی و دانشجو، چگونگی روش تدریس، ساماندهی محتوای آموزشی، سازمان‌دهی فضای آموزشی و ارزشیابی کلاسی

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

ردیف	نام محقق	سال مطالعه	متغیرهای مؤثر بر بهبود کیفیت
۲۷.	نادری(۵۲)	۱۳۸۷	دسترسی به کتاب و منابع درسی، آموزش روش تدریس دانش گران (حین انجام کار)، کاهش تعداد دانشجویان(کاهش اندازه کلاس)
۲۸.	شفیعی رودپی و همکاران(۵۳)	۱۳۸۷	دسترسی سریع و کافی استادان و دانشجویان به فنّاوری، معرفی فارغ‌التحصیلان به بازار کار، مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فوق‌برنامه و ...
۲۹.	سلیمانی مطلق(۵۴)	۱۳۸۴	تنظیم محتوای درسی، شیوه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، روش‌های تدریس، آشنایی و به‌کارگیری تکنولوژی آموزشی

References

1. Pazargadi M, Sadruddin S. Evaluating the Quality of Education: A Participatory Approach to Addressing the Challenges of Non-Governmental Higher Education Management in the Third Millennium. Educational Research Journal. 2008;5(17):1-23.
2. Sallis E. Total quality management in education: Routledge; 2014.
3. Samavi H, Baraadran M, Rezaie-moghadam K. Continuous Improvement Of Instruction Process In Agricultural Higher Education System: Application Of Total Quality Management. Iranian Agricultural Extension and Education Journal. 2009;4(2):27-8.
4. Tuomi I. The future of learning in the knowledge society: Disruptive changes for Europe by 2020. background paper prepared for DG JRC/IPTS and DG EAC. 2005;17.
5. Nonaka I, Takeuchi H. Knowledge management: The Knowledge-Creating Company.Trans. Atafar A, Eslami J, Kaveh A, Analoui S. Tehran, Iran: Sama Ghalam Publication; 2006.
6. Schmidt CB, Henninger M. "Preparing students for the future" Individual knowledge management as a basic skill and require-ment for innovative teaching methods.
7. Edward S. Quality management in education. Translator: Hadighi SA. Tehran, Iran: Havaii Tazeh; 2002.
8. Yamani Douzi Sorkhabi M, Bahadori Hesari M. Comparison of Some Factors Affecting Educational Quality of Masters Courses at Sharif University of Technology and Shahid Beheshti University. Iranian Journal of Higher Education. 2008;1(1):57-80.
9. Danilo R, Rachelin H. Economics and Education. Translator: Husseinion SA. 1, editor. Mashhad, Iran: Cultural Department of Astan Quds Razavi; 1991.
10. Shen X, Tan K, Xie M. Benchmarking in QFD for quality improvement. Benchmarking: An International Journal. 2000;7(4):282-91.
11. Voss R, Gruber T, Szmigin I. Service quality in higher education: The role of student expectations. Journal of Business Research. 2007;60(9):949-59.
12. Houston D. Rethinking quality and improvement in higher education. Quality Assurance in Education. 2008;16(1):61-79.
13. Lameii A. Analysis on Iran National Quality Award 1, editor. Uromia: University of Medical sciences Uromia: University of Medical sciences 2004.
14. Jamshidi HR. Medical education in the twenty first century. Iranian Journal of Medical Education. 2000;2:30-7.
15. Golafshani A, Salehi M, Zameni F. Visionary Leadership Strategies for Quality of Health Higher Education. Clin Exc. 2018;8(2):37-49.
16. Ghorchian NG, Khorshidi A. Performance Indicators in Promoting Quality Management of the Higher Education System 1, editor. Tehran, Iran: Farashenakhti Andisheh; 2000.
17. Barimani A, Salehi M, Sadeghi M.R. Investigating the Effective Factors on Improving the Quality of Higher Education in Postgraduate Students' Viewpoints. Journal of Management Education Research. 2011;2(4(8)):51-70.
18. Mohammadi A, Mojtahidzadeh R. Educational Ranking and Database of Information and Management Systems of Iran, The product of the solution of the division of educational duties in the medical education system of the

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

country. 1, editor. Tehran: Educational Deputy, Ministry of Health, Medical Education; 2005.
19. Tabarsa Gh.A, HassanVandMonfared m, Aref Nejad M. Analyzing and Ranking Effective Factors on Improving Educational Quality (Case Study: Isfahan University). Interdisciplinary Studies in Humanities. 2012;4(4):53-74.
20. Ekrami M, Yari F, Rajabzadeh S. Preparation of Mashhad University of Medical Sciences for implementation of Total Quality Management. Journal of Health Promotion Management. 2012;1(4):25-31.
21. Bowden J, Marton F. The university of learning: Beyond quality and competence: Routledge; 2003.
22. Karimi E. Health economics: Resource Allocation and Productivity Planning (Vol. 1). 1, editor. Tehran, Iran: Gap; 2004.
23. Mohammadi M, Bagheri A. Personal Knowledge Management of Administrators. Health Inf Manage. 2013;10(2):1-10.
24. Peña I. Knowledge networks as part of an integrated knowledge management approach. Journal of Knowledge Management. 2002;6(5):469-78.
25. Shoghi Shafagh Aria F, Dorrani K, Lameei A, Labbaf Ghasemi R. Approaches of Iranian Medical Universities to Quality Management in Education Medical education. 2010;10(4):350-6.
26. Brence I, Rivza B, editors. quality evaluation of higher education programmes: process and challenges in Latvia. Management Knowledge and Learning, International Conference; 2012.
27. Biech E(TQM for Training. New York: McGraw-Hill; 1994), Aghazadeh AM, Bakhtiari A. Role of TQM in education continuous improvement of educational. Journal of Effective Schools 2011;9(3):38-9.
28. Hubackova S. Factors influencing the quality of teaching and the foreign language knowledge. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2015;197:1952-6.
29. Ďurišová M, Kucharčíková A, Tokarčíková E. Assessment of higher education teaching outcomes (Quality of higher education). Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2015;174:2497-502.
30. Hamiti M, Reka B, Imeri F. The Impact Of Computer Components In Enhancing The Quality Of Teaching And Learning Process In Universities. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2015;191:2422-6.
31. Damirchili F, Tajari M. Explaining internal factors effective on educational quality improvement based on views of students from Zanjan Azad universities. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2011;30:363-6.
32. Legčević J. Quality gap of educational services in viewpoints of students. Ekonomska misao i praksa. 2010(2):279-98.
33. Tsinidou M, Gerogiannis V, Fitsilis P. Evaluation of the factors that determine quality in higher education: an empirical study. Quality Assurance in education. 2010;18(3):227-44.
34. Lomas L. Embedding quality: the challenges for higher education. Quality Assurance in education. 2004;12(4):157-65.
35. Lagrosen S, Seyyed-Hashemi R, Leitner M. Examination of the dimensions of quality in higher education. Quality assurance in education. 2004;12(2):61-9.
36. Newman LJ. An analysis of student teachers' representations of real life teaching problems: A neo-Piagetian perspective: University of British Columbia; 2002.
37. Kells HR. The Inadequacy of Performance Indicators for Higher Education--The Need for a More Comprehensive and Development Construct. Higher Education Management. 1990;2(3):258-70.
38. Khurshid F. Factors affecting higher education students' success. . Asia Pacific Journal of Education, Arts and Sciences. 2014;5(1):39-47.
39. Ghonji M, Khoshnodifar Z. Factor Analysis of Principal Component of Quality of Educational Services from the Students of Agriculture Point of View, University of Arak. Higher Education Letter. 2014;7(27):99-113.
40. Azar A, Gholamrezaei D, Danaei Fard H, Khodadad Hosseini H. Higher Education Policy Analysis in the Fifth Development Plan Using System Dynamics. Journal of
Science & Technology Policy. 2013;5(4):1-19.
41. Turkzadeh J, Muhtaram M. an analytical framework for identifying the

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]

problems that can be addressed in the quality and effectiveness of teaching in higher education management quality on police training. 2012;5(19):95-123.
42. Shafizadeh H. A Comparative Study of Quality Assurance by Providing Educational Facilities in PNU, Azad and Non-profit Higher Education Institutions Quarterly Journal of Educational Psychology Islamic Azad University Tonekabon Branch 2012;3(9):85-97.
43. Shahraki Pour H. Factors affecting to increase the educational quality of postgraduate Azad University courses faculty of Educational Sciences. research in curriculum planning. 2012;9(7(34)):118-24.
44. Ghanchi M, Hosseini S.M, Hejazi Y. Factor Analysis of Management Components Affecting the Quality of Higher Education from the Viewpoints of Faculty Members of Agricultural Universities of Tehran University. Agricultural Extension and Education Researches. 2012;5(2(18)):1-18.
45. Khajehazad M, Yamani douzi sorkhabi M, Zarei mahmood abadi A, Naghizadeh J. Assessing the Quality of General Medicine Curriculum in Baqiyatallah University Based on Iranian National and WFME Global Standards. Iranian Journal of Medical Education. 2011;10(4):417-29.
46. Felii S, Biglarii N, Pezeshki Rad GH.R. Satisfaction of Students at Agricultural College of Tarbiat Modares University from the quality of educational services provided to them using the model SERVQUAL. Iranian Journal of Agricultural Economics and Development. 2011;2(2):199-207.
47. Aghaii M, Aghaii A, Fazli S. Assessing the existing quality of education system and its effective factors in different educational levels from the viewpoint of students. Quarterly Journal of Police and Security. 2011;2(4):157-81.
48. Sharifzadeh A, Abdollahzadeh Gholam H. Student Satisfaction Of Agricultural Students From Educational Quality. Research and Planning in Higher Education. 2011;17(3(61)):51-74.
49. Safa L, Ivarani H, Shaban Ali FH. Analysis of Students' Viewpoints toward Effective Components in Explaining the Quality of Agricultural Education (College of Agriculture and Natural Resources, University of Tehran). Agriculture Journal. 2008;10(2):83-90.
50. Farastkhah M. A Study on the Quality and Quantitative Improvement of Access to Higher Education in Iran. Higher Education in Iran. 2008;1(2):95.
51. Yemeni Dozi Sorkh M, Bahadori M, Hesari M. Comparison of Some Factors Affecting the Quality of Masters Courses at Shahid Beheshti University and Sharif University of Technology. Iranian Journal of Higher Education. 2008;1(1):57-77.
52. Naderi A. Comparative-Efficiency Evaluation of University Education Appropriate Approach to Challenges of Quality Improvement Methodology. Research and Planning in Higher Education. 2008;14(1(47)):19-49.
53. Shafiei Roodpashti Me, Mirghfouri S.H. Identifying and Ranking Effective Factors on Improving the Quality of Educational Services in the Higher Education Section (Case Study: Yazd University of Management). Higher Education in Iran. 2008;1(2):67-93.
54. Movahedi R, Shirkhani M, Talebi B. The Study of Effective Factors on Improving the Quality of Education: Case Study in College of Agriculture, Bu-Ali Sina Universty. Higher Education Letter. 2017;10(37):79-110.

[Downloaded from ce.mazums.ac.ir on 2026-11-01]